

Kvittering på innsendt svar på Høyring om EUs fornybardirektiv frå 18. oktober 2023

Saksnummer: 24/1094

Sak: Høyring om EUs fornybardirektiv frå 18. oktober 2023

Levert: 19.04.2024 19:56

Svarstype: Med merknader

Eg svarte som: Annen frivillig organisasjon

Avsendar: Sabima

Kontaktperson: Christian Steel

Kontakt e-post: christian.steel@sabima.no

Våre hovedinnspill:

- Hensyn til naturmangfold, klima og friluftslivinteresser må styrkes i all utbygging, ikke svekkes.
- Vi må fortsatt ha gode konsesjonsprosesser som både ivaretar natur, ivaretar behovet for et godt og oppdatert kunnskapsgrunnlag og sikrer involvering og medvirkning.
- En rekke av forslagene går imot og undergraver norsk miljøpolitikk, miljørettslige prinsipper, lover og regler. Stortinget har uttalt at det skal sikres økt medvirkning og styrket kunnskapsgrunnlag ved utbygging av fornybar energi.
- Nedkorting av behandlingstid må aldri gå utover kvalitet på utredninger og krav til kunnskapsgrunnlag.
- Satsing på solenergi på grå arealer, energieffektivisering og -sparing i det offentlige, næringslivet og i husholdninger, må strengt prioriteres foran utbygging av ny, arealkrevende energiproduksjon.
- All utbygging av ny energi må erstatte fossil energi.
- Alle tiltak for å øke kunnskap om konsekvenser av arealbruk på natur må forsterkes.
- Dette EU-direktivet strider, slik vi forstår, imot med andre EU-direktiv, blant annet vanddirektivets krav om medvirkning og ikke forringelse av vannforekomster.

Bakgrunn

Det er positivt at EU ønsker å styrke målsettingene om andelen fornybar energi og å øke sin innsats for å møte klimautfordringene. Energieffektivisering og overgang til fornybare energikilder er viktig og nødvendig for å møte klimautfordringene. Vi vil minne om at EU har pekt på energieffektivisering som den billigste og raskeste veien i energikrisen.

Fornybardirektivet som nå er lagt fram for høyring, er i stor grad i tråd med forslagene som lå i RepowerEU når det gjelder krav om kortere saksbehandlingstider,

valg av områder for utbygging av ny fornybar energi mm. Sabima støtter fortsatt målet om en høyere andel fornybar energi, men vil understreke behovet for å styrke satsingen på energieffektivisering for å nå målene.

For å forsere bygging av fornybar energi har EU utpekt nasjonale regelverk og administrativ kapasitet til å behandle konsesjonssøknader som en hovedutfordring. Forslagene vil medføre betydelige endringer i konsesjonsprosessene for å innfri de foreslåtte tidsfristene. Dersom disse forslagene vedtas og gjøres gjeldende også for Norge, vil det kunne medføre uheldige innstramminger i våre nasjonale konsesjonsprosesser. De foreslåtte endringene vil svekke muligheten for å velge løsninger som både bidrar til å løse klimautfordringene og samtidig sikrer at vi stanser tapet av natur.

Hensyn til naturmangfold må styrkes

Vi vil understreke at EUs mål om økt andel av fornybar energi må ivareta hensynet til natur. Det må legges til grunn bærekraftige løsninger som både omfatter behovet for å møte klimautfordringene og en overgang til fornybar energi, og som tar nødvendige hensyn til naturmiljøet og bidrar til å stanse tap av natur. Det er også helt essensielt for saken at klimautfordringer og tap av natur ses samlet. Tap av natur forsterker de negative effektene av klimaendringer, mens intakte økosystem og ivaretagelse av natur er en del av klimaløsningene. Den innsikten ser ut å mangle i de deler av forslaget som går på å forkorte konsesjonsprosessene. Sabima forutsetter at norske myndigheter vil legge stor vekt på at naturhensyn skal ivaretas ved all videre utbygging av ny fornybar energi.

Naturkrisen finner sted fordi vi ikke tar vare på naturen. Dermed forsvinner tusenvis av arter og med dem mange viktige naturgoder sakte, men sikkert. Dette skjer som summen av mange store og små vedtak – og noen mangel på vedtak, og av noen store vedtak som fattes av nasjonale myndigheter for samferdsel, energi, landbruk og annet. Det blir i praksis aldri vedtatt å utrydde arter, men alt for mange vedtak prioriterer kortsiktig oppbygging av finanskapital framfor langsiktig forvaltning av naturkapital. Vi er i både en naturkrise og en klimakrise. At naturkapitalen taper seg fortløpende i verdi er langt verre enn at rentene i banken stiger. Ifølge Naturpanelet fører forringet og ødelagt natur til at hele 10 prosent av den globale økonomien går tapt hvert år. Klimautvalget 2050 peker også på at vi ikke kan ofre natur for å redde klima, men at vi tvert om må bevare og restaurere natur – fordi naturen er en sentral del av klimaløsningene.

I det tidligere forslaget, RePowerEU, ble motstridende kollektive goder utpekt som et hinder for utbygging av fornybar energi, og at det største hinderet er miljøbeskyttelse, inkludert biologisk mangfold, beskyttelse av truede arter og bevaring av vannforekomster. Dette er i strid med flere andre publikasjoner fra EU som peker på behovet av å finne grønne løsninger som ivaretar både klima og natur. Argumentasjonen om at det er vanskelig å stanse klimagassutslipp fordi naturen står i veien vil ikke lede til gode løsninger.

Investering i fornybar energi må komme i tillegg til, og først etter at, vi sikrer omfattende beskyttelse og restaurering av natur. Karbonrik natur som myr og våtmarker må bevares og restaureres. Det foregår nå et stort arbeid med økt kartlegging og overvåking av naturen, og for å utarbeide naturregnskap. Dette arbeidet bør forseres av hensyn til at vi ser et stort press på naturen. Vi må både bli karbonnøytrale og arealnøytrale, og dette må gjennomsyre alle beslutninger på ulikt forvaltningsnivå.

I april 2022 leverte OECD sin gjennomgang av Norges klima- og miljøpolitikk. Norge

fikk kritikk for svak arealforvaltning. En hovedanbefaling var at norsk forvaltning må bevege seg fra et overforbruk av natur til å bli arealnøytral. Norge må ta gode natur- og klimavalg fra lokalt til nasjonalt nivå, og at det er en mangel på systemer som sikrer god ivaretagelse av naturen, som blant annet behovet for å forsere planer, sikre statistikk og informasjonsflyt om beslutninger som tas om natur, minimere bruk av dispensasjoner. Dette er også påpekt av Riksrevisjonen i ulike rapporter.

Store aktører i norsk energibransje har satt seg mål om arealnøytralitet og/eller naturpositivitet. Det samme gjelder 80 kommuner, altså en fjerdedel av norske kommuner – som er viktige premissleverandører for fornybarutbygging i Norge. Sabima mener fornybarbransjen er et godt sted å starte med et nasjonalt pålegg om arealnøytralitet, som er en praktisk, konkret og målbar implementering av tiltakshierarkiet. Arealnøytralitet forutsetter at utbygginger må unngå verdifull natur, prioritere utbygging på grå arealer, og kompensere all tapt natur ved utbyggingen. Dette er opplagte krav å stille til all ny fornybarutbygging i Norge.

I en rekke energisaker har omfanget av konsekvensutredninger vist seg svært mangelfulle, og først og fremst basert seg på eksisterende kunnskap. Under en tredjedel av norsk natur er kartlagt, og enda mindre når en ser på enkeltprosjekter. Kunnskap om sum-effekter og konkrete artsforekomster er enda mer mangelfull. I Norge er det vanskelig å se for seg områder på land og til havs der vi i dag har nok kunnskap til å si at mellom- og storskala energianlegg ikke vil få særlig negativ påvirkning på naturmangfold og trekkende arter. For eksempel vil økte forstyrrelser langs trekkruiter og i fødesøkområder kunne bety økt stress og negative konsekvenser for truede populasjoner av arter. Dersom fugler dør på grunn av vindkraftverk så kan det ikke sies å være oppført i tråd med best mulig kunnskap for å unngå fugledød.

Nasjonale myndigheter er i prosess med mye viktig arbeid for en sterkere forvaltning av norsk natur, både med naturregnskap, systemet for økologisk tilstand, og flere tiltak for å sikre god tilstand i alle økosystemer. Dette er imidlertid ennå ikke i mål, og vi er i dag derfor ennå ikke rustet i vårt miljøregelverk og tilhørende verktøy til å kunne forsere planprosesser på et nivå som forslagene i denne høringen legger opp til.

Medvirkning og kunnskap i konsesjonsprosesser må styrkes

For å nå målene om å øke andelen fornybar energi og øke energiproduksjonen i EU, fremmes det forslag om at landene skal sette av områder for produksjon av mer fornybar kraft både på land og til havs. I disse områdene, som skal prioriteres for kraftproduksjon, vil det bli lagt mindre vekt på lokal medvirkning og hensynet til natur kan derfor måtte vike.

Sabima forutsetter at ED ikke støtter opp om disse forslagene. Både Energimeldingen (Meld. St. (2020-2021) *Energi til arbeid – langsiktig verdiskaping fra norske energiresurser*), tilleggsmeldingen (Meld. St. 11 (2021-2022)) og Stortingets behandling av disse og en rekke representantforslag våren 2022, la betydelig vekt på nettopp synet til lokalbefolkningen/kommunene i tilknytning til vindkraftutbygging på land. Regjeringen kan ikke legge disse hensynene, og heller ikke hensynene til natur og friluftsliv, til side når det skal avgjøres hvor, i hvilket omfang og hva slags form for fornybar energi som skal bygges.

EU påpeker selv i vanddirektivet at medvirkning fra allmennheten er et suksesskriterium for bærekraftig forvaltning. Det er også i høyeste grad en dyrekjøpt erfaring i Norge. Vi kan derfor ikke se hvordan disse forslagene vil være forenlige med annet EU-lovverk.

Vi finner det meget urovekkende at EU har fremstilt opinionen for å bevare natur/allmennhetens engasjement som et problem. Gode, involverende prosesser med tilhørende utredninger og framskaffelse av et oppdatert og godt faglig kunnskapsgrunnlag må legges til grunn for all videre arealbruk, herunder energiutbygging. Det er viktig at de grunnleggende rammene vi har lagt i Norge for konsesjonsprosessene videreutvikles til å håndtere utfordringene innenfor energi og natur også for framtiden. Valg av snarveier og lettvinde løsninger nå vil kunne forsterke samfunnets sårbarhet ovenfor naturtap og klimaendringer i årene framover, og svekke klimaarbeidets omdømme. Det har vi ikke råd til.

I den grad utfordringene ligger i administrativ kapasitet for å behandle konsesjonssøknader, må disse styrkes. Løsningen kan ikke være å åpne for snarveier som svekker demokratiske medvirkningsprosesser og reduserer kravet til faglig kunnskapsgrunnlag. Vi ønsker også å påpeke at der det pekes på langtrukne administrative prosesser, så kan det bero på en rekke faktorer, som svakt faktagrunnlag (behov for å supplere søknader/ innhente ytterligere data), manglende kapasitet i forvaltningen, manglende kartlegging av natur, eller svakheter i søknadene fra utbyggere. Grundig saksbehandling tar tid, og kan vel så gjerne være et tegn på kvalitet som et problem.

Vi henviser til det KS skriver i sitt høringssvar, vedrørende kortere prosesser: *«Det gis ingen informasjon om prosessen for innlemming, status, eller innholdet i regelverket. Dette gjør det krevende å vurdere konsekvensene av regelverket, og hvordan det vil slå ut for norske kommuner. KS har aktivt forsøkt å få mer informasjon om status fra departementene, uten å lykkes med det. Det vil være en fordel for kommunal og regional sektor å diskutere dette nærmere i dialog med departementet, gjerne gjennom KS.*

Det framstår som uklart om høringen betyr at regjeringen nå vil implementere det reviderte direktivet fra 2023 direkte, og hvilken prosess departementet ser for seg fremover.

Flere av målene i direktivet er fulgt med konkrete tidsfrister, som skal følges opp av EUs medlemsland. På grunn av den uklare prosessen, er det uklart for KS om, og eventuelt hvordan, disse tidsfristene vil slå ut for norske myndigheter, herunder kommuner og fylkeskommuner.»

Det er bemerkningsverdig at departementet sender et forslag på høring som selv ikke kommunenes fellesorganisasjon kan se hvordan vil slå ut for norske kommuner. Vi vil også spørre om dette er i tråd med Utredningsinstruksen.

Også i Norge er det tatt til orde for å korte ned behandlingstiden for konsesjonssøknader for utbygging av fornybar energi. Sabima er ikke i første rekke opptatt av behandlingstiden, men av kvaliteten på behandlingene. Vi mener at konsesjonsprosessene både må gi rom for nødvendige faglige utredninger og oppdateringer av faggrunnlag, samt gode prosesser for involvering og medvirkning. Deler av miljøforvaltningen er etter vår vurdering – og i henhold til tydelige stemmer i både Miljødirektoratet og statsforvalterembetene – for lavt bemannet, og økte administrative ressurser i disse organene vil også kunne bidra til å korte ned behandlingstiden. Sabima er blant dem som har tatt til orde for at konsesjonsprosessene bør utvikles mer når det gjelder å legge til rette for involvering og medvirkning, og vist til hvordan dette kan gjøres med utgangspunkt i planprosesser etter plan- og bygningsloven.

Proessen med nasjonal ramme for vindkraft på land viste tydelig det

konfliktpotensialet som ligger i vindkraftutbygging på land i norsk natur. Erfaringene med nasjonal ramme viste også hvor krevende det er å forhåndsutpeke områder som har naturlige forutsetninger for produksjon av fornybar energi, da det er en rekke andre hensyn som også må ivaretas. En eventuell utvelgelse av aktuelle områder kan ikke alene basere seg på hvor det er best egnet for energiproduksjon, og må i hvert fall ikke gjøres gjennom en hasteprosess. Aktuelle prosjekter for mer fornybar energiproduksjon må velges ut fra en konsesjonsprosess som legger til rette for bred involvering, som baserer seg på et oppdatert faglig grunnlag og som vektlegger hensynet til natur og friluftsliv. Dette er hensyn vi må klare å ivareta uavhengig av en situasjon med høye strømpriser og en energisituasjon forårsaket av blant annet lite nedbør i deler av land, nedtappede vannkraftmagasiner, krigen i Ukraina eller andre forhold.

Vi vil minne om at «energieffektivisering først» er et førende prinsipp for EUs planer for energiomstilling og at energieffektivisering er helt avgjørende for at vi skal ha nok fornybar energi for å fase ut den fossile energien. Energieffektivisering og energisparing i bygg er den raskeste, mest miljøvennlige, mest økonomiske og minst konfliktfylte måten å få nok energi på. For Norges del er det mest avgjørende at vi trapper opp innsatsen for energieffektivisering i eget land, noe implementering av disse direktivene vil bidra til. Norge kan gjøre mye mer for å redusere energiforbruket, også helt uavhengig av EU og EU-direktiver. Norge har en historie med manglende eller svært treg implementering av direktiver i EU som setter søkelys på energieffektivisering. Norge er f.eks. dømt i EFTA-domstolen for manglende implementering av Bygningsenergidirektivet.

Avslutningsvis

Vi stiller oss spørrende til hvordan dette forslaget skal gjelde i forhold til EUs andre miljødirektiv, eksempelvis Vanddirektivet. Der har EU-land lovet å ikke la vannforekomster få forringet status, og standard miljømål er å nå minst god miljøtilstand eller godt økologisk potensial. Ingen konsesjonsprosesser for vannkraft som gjennomføres på ett til to år vil kunne ivareta vassdragsmiljøet til europeiske elver, hvis forslaget går gjennom.

Vi støtter den felles høringsuttalelsen til Norges Jeger- og Fiskerforbund og Den Norske Turistforening, samt uttalelsen til Naturvernforbundet og avslutter først med å gjenta henvisningen fra NJFF og DNT til Advokatforeningens advarsel mot reduserte krav til konsekvensutredninger, som mener det ville «kunne gjøre «vondt verre» i forhold til de utfordringene verden står ovenfor».

Deretter lar vi Naturvernforbundets oppsummering også avslutte vårt innspill:

«Gitt behovet for å takle naturkrisen så vel som klimakrisen kan ikke overgangen til fornybar energi gå på bekostning av naturen eller innebære en svekkelse av miljølovgivningen. Nedbygging av natur kan også øke klimagassutslippene og derfor forverre klimakrisen ytterligere. Det må belyses at ivaretagelse og restaurering av natur er en viktig del av klimaløsningen.

I FNs naturavtale (Kunming-Montreal Global Biodiversity Framework) framgår det tydelig at alle utbygginger framover skal skje på naturens premisser, hvor naturen settes i sentrum av arealforvaltningen. Dette er avgjørende, for vi kan ikke løse én krise ved å forsterke den andre.»

Alle svar må gjennom ei manuell godkjenning før dei kan visast på

